

Romantika – illúziók nélkül

A Sevilla csillaga a Vígyszínházban

IZIG-VÉRIG romantikus dráma a *Sevilla csillaga*. Mi más is lenne, hiszen szerzője is az volt: életében, műveiben egyaránt. Csakhogy nem XIX., hanem XVI.—XVII. századi, amikor még

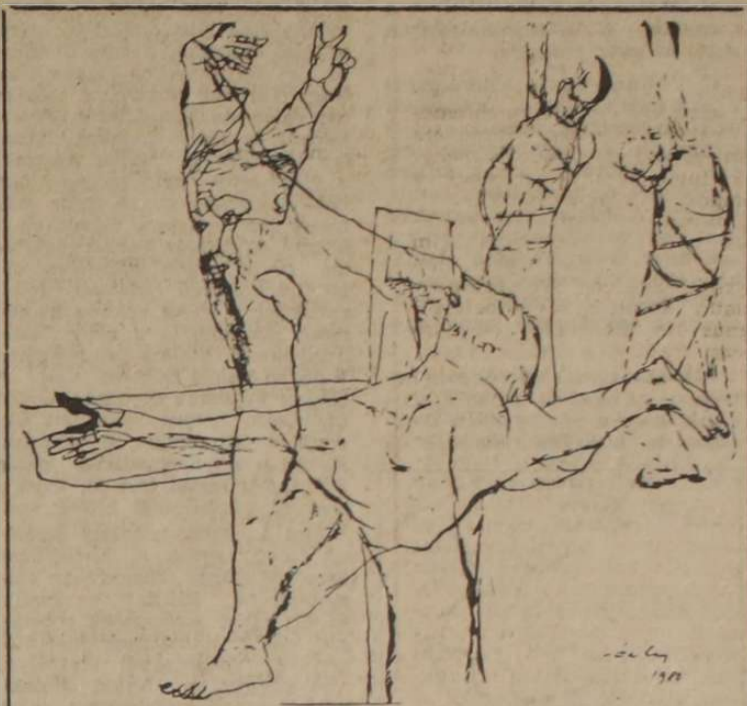
„deromantizáltan” előadni. Ez pedig a gondolatosság, a filozófia, az elmésség hiánya. A nagy spanyol kiváló szerkesztő, remekül dialogizál, a cselekményszövés mestere, alakjai változatos jellemrajz-

tizenhetedik századi dráma korszerűsítéséért. Am az előadás nem igazolta vissza kísérletét — és ezt nem hallgathatjuk el. Akkor sem, ha a színpadi megvalósításnak vannak szép mozzanata, és akkor sem, ha a sorok írója által látott előadást renitens iskolások zongásúkkal többször is megzavarták.

A színészek különbözőképpen keresnek kiutat abból a csapdából, amelyet valamennyiük számára egy romantikus színdarab tárgyilagos előadása rejteget. A legegyszerűbb és legsikeresebb megoldást *Lukacs Sándor* választja romantikus hőst játszik, a kis hibáért súlyosan lakoló, félrevezetett, nemes szívű báty, *Bus-to Tabera* szerepében. Úgyel a szép dikcióra, igyekszik korábbi szerepei sémáit elvetni, emberi tud maradni. Az ellenponton hasonló taktikával, technikával jeleníti meg a velejéig gonosz intrikus figurát, a király tanácsadóját, *Don Arielt Bács Ferenc*. *Szilágyi Tibor* királyként inkább egy bizonytalankodó *Don Juant* jeleníti meg, mintsem egy népe tiltó szavára hallgató, nőcsábász, ám végül is az igazság előtt hódoló uralkodót. Legyünk tárgyilagosak: nem is igazán oldhatta fel szerepe ellentmondásait. Csak legfeljebb közelébb kerülhetett volna ehhez. *Bánsági Ildikó* igyekszik megfelelni a Sevilla csillaga jelzőnek: de mintha a fényeskedést illetően bajai támadtak volna a szereppel folytatott küzdelmei során. Egy mitugrász inas néhány jelenésében észre kellett venni *Rudolf Pétert*.

Szép, szép a korszerűsítésre, a romantika megzabolázására törekvő igyekezet, de ha haszttalan, bizony inkább néz az ember vérbeli romantikus alakításokat. Igaz, ez a stílus másfajta színészi habitusokat igényel, mint amelyekkel a Vígyszínház ma rendelkezik. Illetve amelyenekkel ma színházaink rendelkeznek. Annak taglalása, hogy ez jól van-e vagy sem — messzire vezetne. Olyan vizekre, ahová most nem lenne helyes „átevezni”.

Barta András

Szalay Lajos rajza
(A miskolci Herman Ottó Múzeum gyűjteményéből)

maguk a köznapok is — legalább mai értelemben — regényesek voltak, csak méríteni kellett belőlük. Ezt tette Lope de Vega mintegy ezeröttszázra becsült drámájában. Tehát — ha így vesszük — realista volt.

Am ennél is tovább ment. Megjelenítette a népet a színpadon, ami az ő korában merőben szokatlan tett volt. És nemcsak statisztaként szerepelteti a közrendűket, hanem egyenesen a történet, a történelem alakítóiként. Ami nem is a XIX., hanem éppenséggel a XX. század irányába mutat.

Ezért színműveinek rendezői nem is alaptalanul munkálkodnak azon, hogy modernizálják a nagy mestert. *Marton László* is erre törekedett. Hozzáképzelt egy keretjátékot a Sevilla csillagához, és *Eörsi István* Gáspár Endre szövegére alapozott, szikár és metszően pontosított fordításának segítségével lecsupaszította a textust már-már testetlenné, szentvelenné egyszerűsítette, így hozta közelebb a reáliákhoz a játékot.

Fehér Miklós díszlete, mely nagy csattanással leereszkedő és jellegzetes zajjal főlhúzódó ket-tős, sötét relaxa függönyökből áll — igen jól segíti ezt a rendezői szándékot. Megtoldta azzal, hogy kezdetkor és a végjátékban a fekete háttérfüggönyön egy horizontálisan és vertikálisan egyaránt nyíló táglalap alakú, világos háttérű zugot teremt, ahol a nép, Sevilla igazságát követelő népe jelenik meg.

CSAKHOGY sem a szentvelenített szöveg, sem a hűvös játékstílus, sem a találékony és stílus-hú díszlet nem feledtetheti, hogy valójában romantikus történettel van dolgunk. Amelynek közép-pontjában *Merész Sancho* király áll, aki Sevillába érkezvén, a város legszebb és legerényesebb hölgyét, „csillagát” kívánja meg. És birtoklásáért csejtől, ármanytól, gyilkosságtól sem riad vissza. Becsület és becstelenség lép itt a képzeletbeli szorítóba, a törvény válik megkérdőjelezhetővé, hogy aztán végül is diadalmaskodjék, és ha olykor az aljasság látszik is irányítani a cselekményt — végül a becsület kerekedik felül, győz az igazság. És megjelenik a háttérben Sevilla népe, melynek tevélegesen nem sok köze van ugyan az eseményekhez, de érzékeltetni akarják velünk: fenyegető jelenléte terelte végül is a dolgokat a helyes mederbe.

Nehéz azonban egy ilyen történetet „elidegenítően” előadni. A cselekmény nem logikára épül, nem is pszichológiai realitásra, hanem az érzelmek forgandóságára. Aszerint, hogy az adott szereplő éppen önérdékből dönt, vagy megszólal benne a lelkiismeret.

Igy a játék vegyes, nagyon is tarka. Hol a felszabadulás utáni nemzeti színházi stílust idézi, hol meg egyes, a közelmúlt élenjőz vidéki színházainak, mondhatnánk, „postrealizmusát”. Hol meg összeütközik a kétfajta irányzat. *Marton* egy helyen, a végkifejletnél, amikor a király becsületérzéké feltámad, úgy próbálja elfogadhatóvá tenni a valóság utján szituációt, hogy „dalra fakasztja” szereplőit. Kétségtől érdekes megoldás, ám inkább komikus hatást tesz, mintsem komoly alátámasztást adna az egész előadás népdramai célzatú kivitelezéséhez.

És van itt még valami, amiért nehéz Lope de Vega darabját

zál jelennek meg, de koránt sincs olyan érzékfeletti háttérük, mint mondjuk Shakespeare hőseinek. Így aztán, ha megfeszítjük őket a jellem színeitől, árnyalataitól, a szélsőséges magatartásforma megnyilvánítási lehetőségeitől — csupaszon maradnak, mint a kergétől megfosztott fa vagy szirma-hullatott virág.

TISZTELET ÉS BECSÜLET illesse *Marton Lászlót*, hogy amikor szaporodnak a gondolatlan és semmit sem akaró előadások: ő sziszifuszi küzdelmet folytat egy

Ferencsik János emlékezete

Amikor másfél évvel ezelőtt, 1984. június 25-én délelben a Farkasréti temetőben több mint harminc éven át irányított testülete, az *Allami Hangversenyzenekar* nélkül játszotta *Beethoven* Ercs-cájának gyászjátékát, nem tudtuk még igazán fölmérni, milyen úrt hagyott halálával maga után *Ferencsik János*. Ez a most nyolcvan éve született, nagy muzsikos, zenei életünknek olyan egyénisége volt, amilyen egyetlen században is nagyon kevés születik; jelentősége talán csak *Erkel Ferenc*-ével, a *Budapesti Filharmóniai Társaság* alapítójával és első karnagyával, az *Operaház főzeneigazgatójával* mérhető. Hogy elhunytával milyen veszteség érte az egész magyar kulturális életet, azt nem utolsósorban híven mutatja, hogy hosszú időn át nem sikerült betölteni posztját kedvelt zenekara élén. Már-már a szétszes veszélye fenyegette az együttest, mígnem a zenekar egyöntetű kívánságának is eleget téve *Kobayasi Ken-Icsiro* kapott megbízást a vezető karnagyai tisztségre.

Ha teste már a temetőben pihen is, személyisége még köztünk él, és szétszúgárik nemcsak zenekarára és az *Operaházra*, hanem mindazokra is, akik szerették és tisztelték. Halálakor a sajtó, a rádió és a televízió méltóképpen értékelte érdemeit, szószaporítás volna azokat újból fölidézni és megismételni. Inkább azt mondjuk el, hogy az elhunytá óta eltelt másfél esztendőben mi minden történt az ő szellemében és régi óhaja szerint. Újjávarázsolva és megszépülve megnyílt az *Allami Operaház*, amelynek 1928-tól korrepetitora, 1931-től dirigense, 1957-től pedig halála napjáig főzeneigazgatója volt. Fölépült a *Budapesti Kongresszusi*

Központ, amelynek hangverseny-terme nagyobb igényeknek is eleget tehet, és tavaly a kétszeres *Liszt-évfordulót* úgy ünnepeltük meg, amiképpen bizonyára ő is szerette és kívánta volna.

Abban, hogy halála után minden fenyegető veszély ellenére is meg tudta őrizni színvonalát az 1923-ban alapított, korábban *Székesfehérvárosi*, illetve *Budapesti Hangversenyzenekarként*, 1953-tól pedig *Allami Hangversenyzenekarként* működő testület, e nagy karmesternek ugyanakkor elévülhetetlen érdemei vannak. Az ő szilárd eszmei és zenei vezetése, amellyel nagy családként szeretett együttese élén állt több mint harminc esztendőn át, határozta meg azokat az alapelveket és normákat, amelyek az *ÁHZ-t* ma is éltetik. Szelleme azonban nemcsak kitűnő együttesekben — nem utolsósorban az *Operaházban* — él tovább, hanem azoknak a zenerajongóknak körében is, akik szeretve tisztelték *Ferencsik János* emlékét megőrizi számtalan felvétele, amelyeken *Haydn*, *Mozart*, *Beethoven*, *Schubert*, *Liszt*, *Wagner* muzsikája ugyanúgy megszólal, mint *Bartóké*, *Kodályé*, vagy akár *Farkas Ferencé* és *Bozay Attiláé*.

Örököse jelentős összegű alapítványt tett *Ferencsik János* emlékére; ezt minden páratlan évben az *ÁHZ*, páros esztendőben az *operaházi zenekar* egy-egy tagja kapja. Az idén *Dóry Zoltán* vehette át elsőként a díjat. Az a művész kapta meg a kitüntetést, aki éppen negyven éve tagja az *ÁHZ-nak*, három évtizede pedig koncertmestere. Úgy tetszik, a hűség az együtteshez ilyen módon is átszarmazik a főzeneigazgatóról a testület egyik értékes művésze-re.

Gábor István

Februári hangversenyek

Az *Országos Filharmóniának* több hangversenysorozata kezdődik februárban, az első *Zongoramuzsika* címmel február 7-én. A Zeneakadémián rendezendő koncerteket *Viktor Jerszko*, *Szelecsényi Norbert*, *Failoni Donatella*, valamint *Dévai Tibor*, és *Dévényi Lajos* zongorakettőse szólaltatja meg *Liszt*, *Chopin*, *Csajkovszkij*, *Mendelssohn*, *Rimszkij-Korszakov*, *Beethoven*, *Schumann*, *Rachmaninov*, *Debussy* és *Ravel* műveit.

A vonó mestereit a *Pesti Vigadóban* hallhatják három estén az érdeklődők. Február 9-én *Szabadi Vilmos*, március 11-én az *Ausztriában élő Sívó József* hegedűművész, április 24-én pedig *Onczay Csaba* gordonkaművész tolmácsolja *Mozart*, *Beethoven*,

Brahms, *Schumann*, *Webern*, *Prokofjev*, *Dohnányi*, *Grieg* és *Rachmaninov* szonátáit, szerenádjait. *Kovács Dénes* hegedűművész február 10-én és 27-én ad hangversenyt a Zeneakadémián.

Versenyművek a címe annak a kettős sorozatnak, amely hét koncertet foglal magába és február 14-én, illetve március 14-én kezdődik a Zeneakadémián. Az „A” sorozatban *Jandó Jenő* és a *MÁV Szimfonikusok* lépnek pódiumra *Mark Gorenstein* vezénylétével, a „B” sorozatban *Fellegi Ádám* a szólista.

Február 18-tól, havonta egy alkalommal, kamarazenekarok adnak hangversenyt a Zeneakadémián a *Világjáró* kamarazenekarok elnevezésű sorozatban.